

**MAQSADLI MOLIYAVIY SANKSIYALARNI QO'LLASHDA
AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI
TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI**

Axmadaliyev Xurshid Abdixakimovich

Huquqni muhofaza qilish akademiyasi o'qituvchisi

E-mail: akhmadaliyevx@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqola maqsadli moliyaviy sanksiyalarni amalga oshirish va samaradorligida axborot texnologiyalarining rolini ko'rib chiqadi. Xalqaro moliyaviy tizimlar tobora murakkablashib borayotganligi sababli, ushbu sanksiyalarni qo'llash monitoring, muvofiqlik va ijroni kuchaytirish uchun ilg'or texnologik asoslarni talab qiladi. Tadqiqot sanksiyalar samaradorligini oshirishi mumkin bo'lgan blokcheyn, AI va mashinani o'rganish kabi innovatsion texnologik yechimlarni o'rganadi.

Kalit so'zlar: maqsadli moliyaviy sanksiyalar, axborot texnologiyalari, ma'lumotlarning aniqligi, muvofiqlik, ijro etish, blokcheyn, sun'iy intellekt, mashinalarni o'rganish, moliyaviy tizimlar, global tahdidlar.

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ
ЦЕЛЕВЫХ ФИНАНСОВЫХ САНКЦИЙ**

Ахмадалиев Хуршид Абдихакимович

Преподаватель Правоохранительной академии

Электронная почта: akhmadaliyevx@gmail.com

Аннотация: в статье рассматривается роль информационных технологий в реализации и эффективности целевых финансовых санкций. Поскольку международные финансовые системы становятся все более сложными, применение этих санкций требует передовых технологических рамок для улучшения мониторинга, соблюдения и обеспечения соблюдения требований. В исследовании рассматриваются инновационные

технологические решения, такие как блокчейн, искусственный интеллект и машинное обучение, которые могут повысить эффективность санкций.

Ключевые слова: *целевые финансовые санкции, информационные технологии, точность данных, соответствие, обеспечение соблюдения, блокчейн, искусственный интеллект, машинное обучение, финансовые системы, глобальные угрозы.*

ISSUES OF IMPROVING THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE APPLICATION OF TARGETED FINANCIAL SANCTIONS

Akhmadaliyev Khurshid Abdikhakimovich

Lecturer, Law Enforcement Academy

E-mail: akhmadaliyevx@gmail.com

Abstract: *this article examines the role of information technologies in the implementation and effectiveness of targeted financial sanctions. As international financial systems become increasingly complex, the application of these sanctions requires advanced technological foundations to enhance monitoring, compliance, and enforcement. The study explores innovative technological solutions, such as blockchain, AI, and machine learning, that can improve the effectiveness of sanctions.*

Keywords: *targeted financial sanctions, information technology, data accuracy, compliance, enforcement, blockchain, artificial intelligence, machine learning, financial systems, global threats.*

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomining VII bobiga asosan, Xavfsizlik Kengashi xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash yoki tiklash uchun majburiy choralar ko'rishni amalga oshirish huquqiga ega. 41-moddaga muvofiq, sanksiyalar davlatlar tomonidan qurolli kuchlardan foydalanmasdan qo'llaniladigan keng turdagi majburiy choralarni o'z ichiga oladi.

1966-yildan boshlab, Xavfsizlik Kengashi 31 ta sanksiya rejimini joriy etdi: Janubiy Rodeziya, Janubiy Afrika, sobiq Yugoslaviya (2), Gaiti (2), Angola, Liberiya (3), Eritreya/Efiopiya, Ruanda, Serra-Leone, Kot-d'Ivuar, Iroq (2), Iran, Somali/Eritreya, IGIL (DAISh) va Al-Qoida, Demokratik Respublika Kongo, Sudan, Koreya Xalq Demokratik Respublikasi, Liviya (2), Tolibon, Gvineya-Bisau, Markaziy Afrika Respublikasi, Yemen, Janubiy Sudan va Mali¹.

Sanksiyaviy majburlash choralari xalqaro tartibni saqlashga munosib reaksiya hisoblanadi, zo'rvonlik harakatlari esa xalqaro sanksiyalarni qo'llash uchun asos bo'luvchi qonunbuzilishlar bilan bog'liq bo'ladi².

Xavfsizlik Kengashining sanksiyalari turli maqsadlarga qarab, turli shakllarda bo'lishi mumkin. Xavfsizlik Kengashi sanksiyalarni tinchlikni saqlash, antikonstitutsion o'zgarishlarni oldini olish, terrorizmga qarshi kurashish, inson huquqlarini himoya qilish va tarqatmaslik rejimiga hushyorlik qilish uchun joriy qiladi.

Xavfsizlik Kengashining 1267-rezolyusiyada birinchi marta aktivlarini muvaqqat to'xtatishga qaror qabul qilindi. 1267 rejimiga muvofiq, Xavfsizlik Kengashi quyidagi choralarni joriy qiladi: harakatlanishga ta'qiqlar, qurol embargosi va aktivlar va moliyaviy resurslarning ishga solmay to'xtatilishi (muzlatilishi), shuningdek, mazkur shaxslar va tashkilotlar manzillariga yoki manfaatlariga to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita ishlatilgan har qanday aktivlar, moliyaviy aktivlar yoki iqtisodiy resurslardan foydalanishga taqiq qo'yiladi.

¹ BMT Xavfsizlik Kengashi sayti // [Elektron manba]. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/ru/sanctions/information>.

² Негматова, Т. (2018). САНКЦИИ КАК ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ГОСУДАРСТВ: ИСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ. Диссертация, 53.

Iqtisodiy resurslar — bu har qanday moddiy va nomoddiy aktivlar, ulardan pul, tovar yoki xizmatlar olish uchun foydalanish mumkin.

1267-rejimida joriy etilgan sanksiyalar “profilaktik” xarakterga ega bo‘lib, milliy huquqda belgilangan jinoyat normalariga asoslanmaydi; ular jinoyat qasdini yoki shaxsning man etilgan operatsiyani amalga oshirishdagi bilishini talab qilmaydi va obyektiv javobgarlikni belgilaydi.

FATFning 6-tavsiyasi har bir mamlakatdan Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xavfsizlik Kengashi tomonidan terrorizmni va terrorizmni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni oldini olish va bunga qarshi kurashishga oid qabul qilingan qarorlarni bajarish maqsadida maqsadli moliyaviy sanksiyalar mexanizmlarini ishlatishni talab qiladi.

FATFning 6-tavsiyasi mamlakatlarga terrorizmni va terrorizmni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni oldini olishga oid Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xavfsizlik Kengashi rezolyusiyalarida ko‘rsatilgan maqsadli moliyaviy sanksiyalarni tatbiq qilishda yordam berish uchun ishlab chiqilgan:

(i) BMT XK 1267(1999) rezolyusiyasi va uni rivojlantirishga oid rezolyusiyalar (Al-Qoida va Tolibonga nisbatan sanksiyalar rejimi);

(ii) BMT XK 1373(2001) rezolyusiyasi va

(iii) terrorizmni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash bilan bog‘liq maqsadli moliyaviy sanksiyalar tatbiq etishga oid har qanday keyingi Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xavfsizlik Kengashi rezolyusiyalari³.

³ Financial Action Task Force (FATF). FATF Recommendations, including Recommendation 6 on targeted financial sanctions related to terrorism and terrorist financing. // [Электрон манба]. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

Maqsadli moliyaviy sanksiyalarni qo'llash hukumatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan shaxslar, guruhlar yoki millatlarning xatti-harakatlariga ta'sir qilish uchun qo'llaniladigan muhim vositadir. Ushbu sanksiyalar noqonuniy yoki zararli faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi moliyaviy oqimlarni cheklashga qaratilgan. Biroq, moliyaviy tizimlarning murakkabligi oshgani sayin, ushbu sanksiyalarni samarali qo'llash va qo'llash muammosi ham oshib bormoqda.

Rivojlantirilishi kerak bo'lgan asosiy yo'nalishlardan biri axborot texnologiyalaridan foydalanishdir. Texnologik asoslarni takomillashtirish maqsadli moliyaviy sanksiyalar samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Mavjud moliyaviy sanksiyalar sohasi, birinchi navbatda, eskirgan texnologiya va ma'lumotlarning yetarli darajada integratsiyalanmaganligi tufayli ko'pincha sekin va og'ir. Tashkilotlar katta hajmdagi ma'lumotlarni boshqara oladigan va moliyaviy operatsiyalar haqida real vaqt rejimida tushuncha beradigan ilg'or texnologiyalarni talab qiladi. Asosiy muammo shundaki, ko'pgina tashkilotlar hanuzgacha zamonaviy platformalar yoki ma'lumotlar bazalari bilan samarali aloqa o'rnatmaydigan, sanksiyalarni samarali amalga oshirishga to'sqinlik qiladigan eski tizimlarga tayanadi.

Ma'lumotlarning to'g'riligi va yaxlitligi ham moliyaviy sanksiyalarni qo'llashda muhim tarkibiy qismlardan hisoblanadi. Ko'pincha tashkilotlar sanksiyalangan shaxslar yoki yuridik shaxslar haqidagi eskirgan yoki noto'g'ri ma'lumotlar bilan kurashadilar. Ishonchli ma'lumotlarning yo'qligi noto'g'ri baholashga olib kelishi mumkin, bu esa zarur tashkilotlarni jazolamaslik yoki begunoh shaxslarga nisbatan noqonuniy sanksiyalarga olib keladi. Buni bartaraf etish uchun muassasalar ma'lumotlarni tekshirish jarayonlarini yaxshilaydigan ma'lumotlar tahlili va mashinani o'rganish algoritmlaridan foydalanishlari

mumkin. Ushbu texnologiyalar moliyaviy tizimlar real vaqtda, aniq ma'lumotlarni aks ettirishini ta'minlab, sanksiyalangan subyektlar haqidagi ma'lumotlarning aniqligini oshirishi mumkin. Turli moliyaviy institutlar va yurisdiksiyalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik yana bir muhim muammoni keltirib chiqaradi. Moliyaning global tabiati shuni anglatadiki, sanksiyalar ko'pincha samarali amalga oshirilishi uchun xalqaro hamkorlikni talab qiladi. Biroq, har xil tizimlar ko'pincha aloqa va hamkorlikdagi bo'shliqlarga olib keladi. Standartlashtirilgan protokollarni ishlab chiqish va birgalikda ishlaydigan dasturiy yechimlardan foydalanish muassasalar o'rtasida ma'lumot almashishni osonlashtirishi mumkin. Bu turli yurisdiksiyalar bo'ylab joriy qilingan sanksiyalarni qo'llashda yanada yagona yondashuvni osonlashtiradi va ularning umumiy samaradorligini oshiradi.

FATFning 6-tavsiyasining markaziy talabi maqsadli moliyaviy sanksiyalarni "darhol" qo'llash hisoblanadi. FATFning Glossariysida mazkur muddat shaxsni Ro'yxatga kiritilgandan keyin bir necha soatlar ichida deb ko'rsatilgan bo'lsada, o'zaro baholash amaliyoti ushbu muddatni 24 soat deb belgilagan⁴.

Blokcheyn texnologiyasi moliyaviy operatsiyalarning shaffofligi va kuzatilishini yaxshilash uchun istiqbolli yo'lni taqdim etadi. Uning tabiatan xavfsiz va o'zgarimas tabiati shuni anglatadiki, tranzaksiya qayd etilgandan so'ng uni o'zgartirish mumkin emas. Blokcheyn yechimlarini birlashtirish hokimiyatga sanksiyalangan tashkilotlar bilan bog'liq mablag'lar oqimini kuzatishni yanada samaraliroq qiladigan shaffof buxgalteriya kitobini taqdim etishi mumkin. Ushbu

⁴ Негляд, Г., Лафитская, Ю., (2022). Международная система противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путём, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения, 191.

texnologiya, shuningdek, javobgarlikni rag‘batlantiradigan muhitni yaratish orqali noqonuniy faoliyatni to‘xtatishi mumkin.

Sun‘iy intellekt sanksiyalangan obyektlar bilan bog‘liq shubhali faoliyatni aniqlash uchun katta ma‘lumotlar to‘plamini saralashda muhim rol o‘ynashi mumkin. Mashinani o‘rganish algoritmlari qo‘shimcha tekshirishni talab qiladigan tranzaksiyalardagi naqshlarni va bayroq anomaliyalarini tahlil qilishi mumkin. Sun‘iy intellektdan foydalanish moliyaviy institutlarga o‘zlarining muvofiqlik jarayonlarini avtomatlashtirish imkoniyatini beradi va shu bilan ular sanksiyalangan shaxslar bilan tasodifiy biznes yuritmasliklarini ta‘minlaydi. Ushbu avtomatlashtirish vaqt va resurslarni tejash bilan birga, muvofiqlik harakatlarining aniqligini oshiradi.

Fikrimizcha, davlat moliyaviy nazoratda tashkiliy prinsiplarga to‘liq amal qilish uning amaliy qismiga ijobiy ta‘sir qiladi. Moliyaviy nazoratni amalga oshirishda avvalo ilmiylikka asoslanish katta ahamiyatga egadir. Amaliy jarayonda eng muhim jihatlardan biri bu ishonchli axborot manbalari tayanilishi muhimdir, shu boisdan bu prinsip hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Moliyaviy nazoratni amalga oshirayotganda tizimli yondoshilmasa, asosli xulosalar chiqarish qiyin bo‘ladi, o‘z navbatida amaliy jarayonda miqdoriy va sifat ko‘rsatkichlariga asoslanish kerak, ularni o‘zaro tahlil qilib borish lozim bo‘ladi, albatta, moliyaviy nazorat ochiqlik prinsipida amalga oshirilsa, nazorat ob‘ektidagi mavjud kamchiliklarni o‘z vaqtida bartaraf etish mumkin.

Buni soddaroq qilib tushuntirganda, agar moddiy javobgar shaxs tomonidan moliyaviy mablag‘larning o‘zlashtirilishi aniqlangan bo‘lsada, bu holatni ochiqlik asosida undirilmay, moliyaviy nazorat natijalari bo‘yicha huquq tartibot organlari orqali undirish mehnat sig‘imining oshishiga olib keladi, shu

boisdan, ochiqlik prinsipini qo'llash hamma vaqt bo'lmasada, o'z mohiyatiga ega. Davlat moliyaviy nazoratni tashkil etish, amalga oshirish va uning natijalarini rasmiylashtirish prinsiplarida oxirgi jarayonlar bo'lgan yakuniy prinsiplar ham muhim rol o'ynaydi.

Yakuniy prinsiplar shunday ahamiyatga egaki, unda moliyaviy nazoratning samaradorligi aniqlanadi. Bunda dialektik yondoshish, masalan, aniqlangan moliyaviy qonunbuzilishlarga sabab bo'lgan omillarni o'zaro bog'liqlikda qarash va baholash juda muhim bo'ladi. Yakuniy xulosalar chiqarilayotganda mantiqiylik asosda yondoshish moliyaviy nazoratning xolisligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, yangi texnologiyalardan foydalanish bo'yicha tashkilotlarda o'qitish va xabardorlik ularning imkoniyatlaridan to'liq foydalanish uchun juda muhimdir. Xodimlarni ushbu texnologiyalarning funktsiyalari va cheklovlari bo'yicha o'qitish uchun resurslar ajratilishi kerak.

Texnologik malaka madaniyatini oshirish orqali tashkilotlar moliyaviy sanksiyalarga rioya qilish uchun axborot texnologiyalaridan foydalanishga mohir ishchi kuchini yaratishi mumkin. Ushbu ichki qobiliyat sanksiyalarni qo'llash samaradorligini oshiradi. Nihoyat, sanksiyalarni qo'llashda rivojlanayotgan texnologiyalarni muvaffaqiyatli qo'llash uchun davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Nazorat qiluvchi organlar moliyaviy institutlarning o'ziga xos ehtiyojlarini qondiradigan echimlarni ishlab chiqish uchun texnologiya provayderlari bilan hamkorlik qilishdan foyda olishlari mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, maqsadli moliyaviy sanksiyalarni qo'llashda axborot texnologiyalaridan foydalanishni kuchaytirish bugungi murakkab moliyaviy vaziyatda shunchaki imkoniyat emas, balki zaruratdir.

Globallashuv va texnologik taraqqiyot bilan bog'liq muammolar rivojlanishda davom etar ekan, bu sanksiyalarni qo'llash uchun qo'llaniladigan strategiyalar ham shunday bo'lishi kerak.

Innovatsion texnologiyalarni qo'llash, ma'lumotlarning aniqligini ta'minlash, o'zaro muvofiqlikni oshirish va hamkorlikni rag'batlantirish orqali moliya institutlari maqsadli moliyaviy sanksiyalar samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu esa moliyaviy jinoyatlarga qarshi kurashda va global barqarorlikni rag'batlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Негматова, Т. (2018). САНКЦИИ КАК ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ГОСУДАРСТВ: ИСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ. Диссертация, 53.

2. Негляд, Г., Лафитская, Ю., (2022). Международная система противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путём, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения, 191.